

СЕКЦІЯ 2. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ. ТУРИЗМ. ЕКОНОМІКА.

КУЛЬТУРНИЙ ТУРИЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

БРАТЮК В.П.

ст. викладач кафедри обліку та фінансів
Мукачівського державного університету

У сучасному світі туризм трансформувався в системне соціальне явище, на яке впливає безліч чинників, зокрема процеси глобалізації, національна туристична та соціальна політика, стан економіки та суміжних з туризмом галузей національного господарства, природного середовища та культурних традицій.

Туристична галузь знаходиться під впливом державного регулювання та управління, а держава в особі уряду та суб'єктів законодавчої ініціативи формує державну політику туризму.

Сучасний туризм стає глобальним чинником розвитку цивілізації, однією зі складових економіки, соціальної сфери, духовної культури [1]. Трансформації, що відбуваються в туристичній індустрії світу, позначилися і на розвитку туризму в Україні. На державному рівні туризм визначають як одну з пріоритетних сфер розвитку національної економіки та культури [2].

Туризм вважається ключовою галуззю XXI століття, який не буде існувати без культури. Так як культура являється одним із принципових мотивів переміщення людей. Тенденції росту туризму у світі знаходяться в залежності від кількості пам'яток всесвітньої спадщини в державах, рівня їх економічного розвитку (розвинені чи ті, що розвиваються) та політичної стабільності країни.

Культурний туризм пропонує унікальні можливості співробітництва між державами і допомагає розповсюдженню інформації про принципи розвитку.

Розуміння культури в сучасному суспільному розвитку, усвідомлення необхідності збереження культурного різноманіття у світі розширюють перспективи культурного туризму як ресурсу регіонального розвитку, а також впливу на соціальну й культурну сферу, екологію, зовнішньоекономічну діяльність і міжнародні відносини. Туризм в сучасному світі з економічного явища перетворюється на соціальний та культурний феномен. З урахуванням регіональності України, актуальним стає вивчення впливу культурного туризму на розвиток окремих регіонів.

Незважаючи на всі труднощі, наш час є періодом розвитку нових тенденцій у культурному житті. Для більшості українських регіонів орієнтація на культурний туризм стає однією з реальних можливостей економічного, соціального й культурного піднесення. Виявлення його потенціалу, як ресурсу розвитку регіону, пов'язане з потребами управлінської практики, необхідністю допомогти територіальним співтовариствам оптимізувати процеси залучення широких верств населення до співробітництва з іншими культурними співтовариствами, а також процесами, пов'язаними з довгостроковим прогнозуванням розвитку території.

Поняття «культурний туризм» («cultural tourism») уперше офіційно на міжнародному рівні застосовано в матеріалах Всесвітньої конференції з культурної політики (1982 р.) [6]. У сучасних умовах з виникненням і поширенням масових форм туризму, «культурний» туризм набув свого сучасного значення [8], який покликаний слугувати ідеям інтелектуальної й моральної солідарності людства, затвердженню ідеалів в суспільстві, тобто повазі, прийняттю й правильному розумінню різноманіття культур нашого світу [4, с. 9-10].

Необхідно зауважити, що слабкий розвиток туризму в Україні можливо пояснити тим, що галузь не входить до пріоритету державної політики. Зокрема, за рейтингом Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ) [11; 12] пріоритетність сфери туризму для уряду у 2011 р. знизилася з 125-го до 130-го місця у відношенні до попереднього 2010 р. Однак у зв'язку з

проведенням чемпіонату Євро-2012 з футболу уряд приділяв значну увагу розвитку об'єктів туризму, відповідно за рейтингом ВЕФ пріоритетність сфери туризму для уряду у 2012 р. зросла до 117-го місця. Загалом зауважимо, що туризм в останні роки знаходився на другому рівні державної економічної політики. Зокрема, у 2011 р. Державний бюджет [9] передбачав витрати на розвиток туризму в розмірі близько 3 млн. грн. Однак у країнах, де туризм є пріоритетною сферою економіки, витрати набагато більші, зокрема, у Туреччині у 2011-2012 рр. більше 6,0 млн. євро витрачено лише на рекламу туризму в країні. Витрати на розвиток туризму у 2012 р. суттєво зросли завдяки Євро-2012.

Зауважимо, що туристичний ринок України завдяки Євро-2012 отримав нові можливості для розвитку, однак освоєння нових туристичних ресурсів проходить повільно.

Динаміка загального туристичного потоку впродовж 2011-2013 рр. свідчить про зростання туристичної діяльності в Україні. Однак аналіз туристичних потоків свідчить про тенденції зростання виїзного потоку та зменшення в'їзного, що вимагає аналізу рівня конкурентоспроможності туристичних послуг та розробки концепції з розвитку внутрішнього туризму. Отже, проблема низького рівня якості українського туризму з економічної проблеми перетворилася на соціальну, яка може бути вирішена шляхом розширення соціально орієнованого туризму та повернення на туристичний ринок підприємств соціального туризму. Це, на нашу думку, сприятиме створенню нових робочих місць та виходу країни з тривалої перманентної кризи шляхом реформ у туристичній індустрії.

У діяльності туристичної галузі України існують також інші проблеми, які стримують розвиток туризму, серед яких можна виділити наступні:

відсутність системи інформаційного та рекламного забезпечення діяльності галузі;

несприятливі умови перетину кордону та візовий режим для іноземних туристів;

несприятливі умови вкладення інвестицій в інфраструктуру туризму та санаторно-курортний комплекс;

відсутність механізмів податкового стимулювання та регулювання;

недоліки в системі державного управління;

слабкий вплив держави на проблему тіньової економіки;

відсутність необхідних законодавчо обумовлених повноважень в органах місцевого самоврядування.

Сучасний розвиток туризму в Україні визначається глибокими суперечностями організаційної структури туризму, невизначеністю спрямованості його розвитку, сучасним станом якісних та кількісних характеристик туристичної діяльності [1; 3].

За визначенням [7] туристична галузь є специфічним складним об'єктом державного регулювання та комерційного управління. Необхідність державної підтримки туризму, як складної економічної системи, в яку входять суміжні галузі господарства очевидна. Туристична індустрія, за аналізом економічної літератури [3] є сукупністю виробництв різноманітних галузей господарства, закладів освіти, культури, науки, котрі забезпечують створення матеріально-технічної бази туризму, підготовку кадрів та процес виробництва, реалізацію й споживання туристичного продукту шляхом використання природних, матеріальних та духовних ресурсів.

Завдяки безлічі факторів саме культурний туризм став світовим соціокультурним явищем зі своєю гуманітарною і глобальною місією. Зокрема, привернути увагу широкої світової громадськості до проблем збереження культурного надбання, національних етнокультур, культурної самобутності, культурного різноманіття, а також проблем взаємодії туризму і культури, туризму і культурного різноманіття, туризму і міжкультурного діалогу.

Багато міжнародних організацій зосереджують свою діяльність на «культурному» напрямі у формі концепцій, проектів, конгресів, конференцій, декларацій, конвенцій [4; 5; 11; 12]. Ця діяльність зумовлена входженням світової цивілізації в епоху глобалізації, загрозою нівелювання, часткової

зміни або повного зникнення національних культур, збільшенням природних і техногенних катастроф, воєн і терористичних актів, які також можуть призвести до знищення культурної спадщини. Тому місією культурного туризму, як інструменту миру, є зближення народів, виховання поваги, терпимості, взаєморозуміння на основі гуманітарних цінностей туризму.

Не залишилась осторонь питань розвитку культурного туризму і Україна. Сучасний стан культурного туризму в Україні, особливо в світлі сьогоденних подій, потребує активізації проблем туризму на різних рівнях українського суспільства.

Наша країна має значний потенціал для розвитку в'їзного і внутрішнього культурного туризму. На державному обліку в Україні перебуває понад 130 тис. пам'яток, із них: 57 206 — пам'ятки археології (418 з яких національного значення), 51 364 — пам'ятки історії (147), 5926 — пам'ятки монументального мистецтва (45), 16 293 — пам'ятки архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва та ландшафтні (3 541). Функціонує 61 історико-культурний заповідник, 13 з яких мають статус національних. У Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО: Софійський собор з архітектурним ансамблем, Києво-Печерська лавра в м. Київ, історичний центр м. Львів.

В законодавстві не враховуються завдання, пов'язані з ефективним використанням історичного й культурного потенціалу країни для поліпшення якості національного туристичного продукту.

Для вирішення цих проблем, на нашу думку також слід звернути увагу на поняття історико-культурного регіону під час розробки іміджевих брендів та маршрутів за напрямом. Саме утворені культурно-історичними об'єктами простори певною мірою визначають локалізацію рекреаційних потоків і напрями екскурсійних маршрутів.

Створення іміджевих брендів має ґрунтуватися на: збереженні, раціональному використанні найвизначніших пам'яток історико-культурної спадщини, залученні їх до туристичної інфраструктури; розробці

археологічних та історичних туристичних маршрутів; оновленні й доповнення експозицій, розвиткові виставкової діяльності музеїв; створенні розвинутої історико-туристичної інфраструктури для поліпшення інформаційної та експозиційної значущості історичних об'єктів; збереженні й охороні пам'яток, вжитті заходів щодо запобігання порушенням установлених режимів їх використання.

Отже, активізація досліджень регіональної науково- історичної проблематики, поглиблення «регіоналізації» досліджень є одним із важливих чинників, що сприяють окресленню індивідуальності історико-культурних областей України, їх самобутнього образу з усіма етнографічними й історичними складовими. А створення й закріплення в масовій культурі конкретних символів сприятиме просуванню в суспільстві відповідних культурних цінностей і формуванню нових суспільних ідеалів.

Сучасний туризм, як вид діяльності безпосередньо впливає на соціальну, культурну, освітню та економічну сфери держави. Політика держави відносно туризму заснована на стратегії розвитку й тактиці регулювання туристичного ринку. Ефективність туристичної діяльності в національному господарстві визначається кількісним показником в'їзного потоку туристів або обсягом комерційної діяльності підприємств туризму, які виробляють туристичний продукт. При цьому економічний ефект розвитку туризму багаторівневий. Високий ефект економіка туристичних дестинацій і національне господарство в цілому отримують від в'їзного туризму, де інтегруються інтереси туристів, які задовольняють свої потреби, місцевих і регіональних органів управління, які збільшують бюджети від податкових надходжень, а також населення пунктів туристичних призначень, яке розширює культурний рівень та підвищує зайнятість.

Література

1. Агафонова Л.Г. Туризм, готельний та ресторанний бізнес: ціноутворення, конкуренція, державне регулювання. /Л.Г. Агафонова, О.Є. Агафонова. – К.: Знання України, 2009. – 354 с.
2. Алексеева Ю. Регіональні аспекти регулювання туристичної галузі України /Ю. Алексеева// Державне управління в умовах інтеграції України в Європейський Союз: Матеріали наук.- практ. конф.: У 2 т. / За заг. ред. В.І.Лугового, В.М.Князева. – К.: Вид-во НАДУ, 2002. – Т.2. – С. 233-234.
3. Бурнашов І. Проблеми та перспективи розвитку туризму в Україні /І. Бурнашов //Диференційне забезпечення керівництва. - 2005. - Вип. 12/7, - С. 1-35.
4. Декларація терпимості ЮНЕСКО, 1995 р. - М., 1996. - С. 9-10.
5. ICOMOS Tourism Handbook for World Heritage Site Managers. ICOMOS, 1993.
6. Манільська декларація зі світового туризму. - Madrid: WTO, 1980.
7. Про туризм: Закон України // Правове регулювання туристичної діяльності в Україні. - К.: Юрінком Інтер, 2002. - С. 5.
1. Публикации “круглого стола” по культуре, туризму и развитию: основные проблемы XXI века.- Париж, ЮНЕСКО, 26-27 июня 1996 года.
2. Tourism Market Trends, 2011 / World Tourism Organization. – Madrid: UNWTO, 2012. – 60 р.- [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.world-tourism.org.
3. <http://www.weforum.org> - [Електронний ресурс]. Матеріали Всесвітнього економічного форуму.
4. <http://www.wttc.org/news-media> - [Електронний ресурс]. Офіційний сайт Всесвітньої Ради з туризму і подорожей.

**СПІВВІДНОШЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА
РИНКОВОГО САМОРЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ СПІЛЬНОГО
ІНВЕСТУВАННЯ
КАМПІ О.Ю.**